

EVADAREA DIN AUTOFICTIUNE

Romanul publicat anul acesta de către Bogdan-Alexandru Stănescu* are o anvergură intimidantă. Numărul de pagini, peste șase sute, îl blindează în fața oricărei forme de izbândă comercială, arcuind, totodată, sprâncenele fanilor colecției EGO de la Polirom, obișnuiți cu narațiuni de o mult mai mică întindere. Calitatea estetică a acestei proze îi va asigura, însă, un binemeritat succes de critică. Față de *Copilăria lui Kaspar Hauser*, *Abraxas* pare un proiect mult mai temerar, cu detente livrești și transgresări autobiografice eclatante.

Totuși, multe dintre tipologiile personajelor tind să se păstreze. Mama, fragilizată de două mariaje eșuate și de un precariat economic mult prea împovărat, va avea o relație tensionată cu Michi Lucescu, personajul-narator, destinat, asemenea lui Bobiță, unei ratări inexorabile. Și aici avem un tată vitreg semi-interlop, dar afectuos cu fiul adoptiv și perfect capabil, ca șef de sală, să furnizeze familiei produse alimentare greu truvabile în ultimii ani ai perioadei ceaușiste. Ca și în cazul Tătuțului, el are un ascendent vizibil față de un tată biologic rebarbativ. Genu este o lichea securistoidă, delapidatoare, meschină și concupiscentă până dincolo de limita superioară a libidinoșeniei. Mustăciosul unchi Dan din *Copilăria...* devine Mircea, același alcoolic turbionar, justificându-și eșecurile existențiale prin apariția unei hepatite în ultimul an de liceu. Nu doar schemele personajelor se reportează, ci și anumite episoade biografice – exmatricularea dintr-o școală cu pretenții, în urma unei formidabile come alcoolice, curiozitatea față de Crematoriu sau chiar ritualurile de masturbare colectivă.

Din punct de vedere narativ, *Abraxas* propune formula similară a unor amintiri disperate, însă apte să (re)construiască un univers coerent. Naratorul are o memorie prolifică, dar centrifugă, imposibil de disciplinat, deși descoperim în text inclusiv elogierea unor vechi strategii mnemotehnice considerate eficiente. Problema ar fi că, în ciuda acestei hiperamnezii, anumite povestiri sunt abandonate definitiv. Dacă cele mai multe dintre ele vor fi reluate după intercalarea altora – semn al unui flux rememorativ natural, altele dau impresia unor linii frânte, adică a incapacității autorului de a reînnota firul narativ sau de a soluționa o intrigă. Un exemplu în acest sens ar fi episodul promițător în care Michi și Emil pun la care furtul moaștelor Sfintei Paraschiva.

Cea mai importantă ruptură față de romanul anterior o reprezintă încercarea de abandonare a verismului. De altfel, scriitura capătă accente neonaturaliste aldulesciene sau chiar realist-magice, în stilul prozei lui Tudor Ganea. Capitolul despre Valea Plângerii, bazat pe niște legende răspândite în zona Bucureștiului, propune un spațiu sustras autorităților, dominat de clanuri minoritare rivale, imposibil de controlat, adică un fel de Faleză Nord din *Cântecul păsării de plajă*. *Adorabilii etrusci*; pare, de asemenea, un fragment de roman scris sub influența ultimului capitol din *Cazemata*. În urma unei apocalipse climatice, un potop înghite tot Bucureștiul, însă, aici, spre deosebire de romanul lui Ganea, registrul este distopic. Abandonarea autenticismului maximalist este marcată și în capitolul despre suicidul lui Frederic Barbarossa, a doua Cruciadă fiind oricum materie de predat la curs pentru Mihai Lucescu. Mult mai interesante sunt cele trei microdiegeze desprinse de viața lectorului universitar, care au în centru figurile proeminente ale unor intelectuali evrei cu origini românești. Prima, cea despre Iacob Levi Moreno, reface, din perspectiva unui sefard bucureștean, viața flamboiantului creator al psihodramei. A doua, despre destinul spectaculos și tragic al lui Ilarie Voronca, este scrisă sub forma unei pseudode-lațiuni concepute de un avangardist periferic a cărui întregă familie este exterminată în perioada rebeliunii legionare. Ultima îl are în centru pe Delmore Schwartz, nuvelistul și poetul american, cu părinți emigranți din Botoșani. Există o fascinație evidentă față de universul evreiesc, manifestată pe tot parcursul romanului. Casa cu lei se învecinează cu cimitirul sefard, tatălui adoptiv, crescut într-un orfelinat, i se spune Jidanul, deși nu aflăm dacă porecla are vreun resort etnic real, iar soția protagonistului, Ioana, descoperim tardiv, este detestată de către soacră, tocmai din cauza evreității sale.

Dacă personalitățile intelectuale sau istorice devin victimele unei ratări justificate de un context istoric complet defavorabil, protagonistul pare că își autoprovoacă o ratare cât se poate de comună. Imersat într-un adulter convențional cu o masterandă, pe fondul unei crize banale a vârstei mijlocii, Michi Lucescu își amintește: „Abia suportam ideea că tot ceea ce mi se păruse minunat în proiecțiile viitorului era deja aici și asta însemna tot restul vieții mele, că am trecut de punctul în care mă mai așteaptă vreo aventură, că viitorul meu e un drum de țară prăfuit, lung,

previzibil, presărat cu borne de lemn cariat, iar singurele evenimente imprevizibile rămân moartea celorlalți mai bătrâni și, într-un final, propria mea dispariție. Iar imaginea asta, pentru că nu era un gând, ci o imagine prea rapidă, alcătuită din alte imagini mai mici, concatenate caleidoscopic, era teribilă și trebuia s-o șterg, numai că evadarea din mine se dovedea a fi imposibilă și atunci tot ce îmi rămânea era să mă îmbrac sub privirile mirate și îngrozite ale copiilor și ale Ioanei și să ies pe ușă.”

Transgresarea hiperrealismului douămiist nu alterează însă fundalul istoric dintre ultimul deceniu ceaușist și perioada tranziției. Pe lângă incongruențele amintite, există

și o demarcare stilistică evidentă față de romanul precedent. Aș invoca în acest sens torentul verbal materializat în fraze pletorice, dar și stările hipnagogice accentuate în finalul cărții. În peisajul literaturii douămiiste, *Abraxas* a devenit, cu siguranță, cel mai ambițios, insolit și complex roman. Alături de *Soldații*, *Kids are not ok*, *Interior zero*, *Multă forță și un dram de gingășie*, *Cântecul păsării de plajă* sau *Părinți*, acesta nu va putea fi ocolit de nicio istorie a literaturii române viitoare.

*Bogdan-Alexandru Stănescu, *Abraxas*, Editura Polirom, Iași, 2022.